

HAS BEEN

SIDI LARBI CHERKAOUI,
MARTIN ZIMMERMAN

Wankel is het
nieuwe stabiel

Tom Permentier

Gezien op 24 september 2026
De Warande, Turnhout

Vervormen en vermengen. Choreograaf Sidi Larbi Cherkaoui en circusartiest Martin Zimmerman doen het met alles wat ze op hun pad tegenkomen. Clownerie, dans, zang en theater gaan genadeloos in de mixer. Tango, chanson en hiphop klinken naast en door elkaar. Geen decorstuk is veilig in de dadaïstische koortsdroom genaamd 'HAS BEEN'. Referenties naar de popcultuur vliegen in het rond. Eindeloos fascinerend en doelloos rebels, kan het zijn dat deze voorstelling tegelijk meesterwerk en broddelwerk is?

28 SEPTEMBER 2026

Veel tijd heeft Zimmermann niet nodig om de toeschouwer te laten duizelen. Wacht hij eerst nog als een poetsman met bouwvakkershelm het publiek op voor het gesloten doek, verruilt deze clown al snel zijn grijsgrauwe kleren en valse hippiebaard voor een oberstenue. Het is de eerste van vele gedaanteverwisselingen die de avontuurlijke august ondergaat. Ik zeg august, want in welke vorm deze lichaamskunstenaar ook verschijnt, hij neemt doorgaans een onderdanige houding aan. Zelfs wanneer hij Michael Jackson imiteert, komt de popster meer dan ooit over als de publieksuitslover die hij ongetwijfeld was. Veelal vertoont Zimmermann echter de kneuterige maniertjes van Pee-Wee Herman, de cultfiguur van de Amerikaanse kindertelevisie. Op het handelsmerk van Buster Keaton, de vallende gevel met het open raam, presenteert hij meerdere variaties. Zimmermann is de vervormer in 'HAS BEEN'.

Mocht Cherkaoui niet enkele herkenbare menselijke trekken vertonen, zou je denken dat hij van een andere planeet komt.

Dan straalt Cherkaoui meer gezag uit. Zijn exotische personage lijkt wel alsof iemand John Lennon en Yoko Ono over elkaar heen heeft getekend. Als crossdresser draagt hij een opgepofte jurk waarin James Ensor sommige van zijn gemaskerde skeletten zou hijsen. Bovendien is zijn gezicht gepoederd als een geisha. Mocht Cherkaoui geen herkenbare menselijke trekken vertonen, waaronder een flinke berg zelfgenoegzaamheid en consumptiegedrag, zou je denken dat hij van een andere planeet komt. In het begin lijkt het pure willekeur wanneer hij "E.T. phone home" scandeert, maar buitenaards leven is een terugkerend motief in 'HAS BEEN' dat de aliënatie van zijn hybride personage in de verf zet. Hokjesdenken staat niet in het woordenboek van Cherkaoui. Hij is de vermenger.

Enkele scènes die het experimentele duo brengt zijn verre echo's van alledaagse taferelen, pakweg een bezoekje aan de kapper of een restaurant. Het is voor Cherkaoui geregeld de aanleiding om een microfoon ter hand te nemen en een lied aan te heffen, waaronder een gespeeld pathetische versie van ABBA's 'The Winner Takes It All'. Minstens zo vaak speelt de begeleidende band onheilspellende bromtonen. Wanneer die met ritme worden geïnjecteerd neemt de chaos op het podium toe. De suggestieve decorelementen, die met dichtgeknepen ogen evenzeer lijken op dressoirs en kledingrekken op wieltjes als op de geometrisch geordende torens van een grootstad, worden door een bezeten Zimmermann in het rond geslingerd. Weg orde!

Associatieve hutsepot

De ogen dichtknijpen is tijdens 'HAS BEEN' echter geen optie. Die blijven wijdopen, al kan de kijker vaak geen touw vastknopen aan het narratief. Of juist daarom. Zonder verpinken gooien de anarchistische makers alle mogelijke onderwerpen naar je hoofd. De ene keer gaat het over kunst, met duidelijke knipogen naar Mondriaan en Magritte, de andere keer worden Poetin en Trump op de schop genomen. "Liberté, Egalité, Homosexualité" monkelt Cherkaoui tussendoor. Wanneer hij zijn publiek toespreekt, schippert hij tussen omhooggevalen drammerigheid en parodie. Bij momenten is de toon van 'HAS BEEN' even pretentius als de diva die Cherkaoui vertolkt. De mateloze potpourri aan thema's en referenties helpt daarbij van geen kanten.

Waar de toeschouwer met zijn verstand niet bij kan, springt zijn intuïtie bij.

Geen enkele handeling in 'HAS BEEN' voelt evenwel gratis aan. Hoe onbehouden Cherkaoui en Zimmermann ook te werk gaan, het lijkt erop alsof zelfs het meest pietluttige gebaar in de voorstelling stiekem dramaturgisch doordacht is. Waar de toeschouwer met zijn verstand niet bij kan, springt zijn intuïtie bij om dat vermoeden te bevestigen, alsof een grotere ongrijpbare gedachte elke lukrake actie toch zinvol maakt. Die grotere gedachte, las ik achteraf in het programmaboekje, blijkt de midlifecrisis te zijn. Eerlijk: dat had ik nooit geraden, zelfs niet met een titel als 'HAS BEEN'. Dit verborgen thema zorgt ervoor dat de associatieve hutsepot van onderwerpen die tijdens de voorstelling de revue passeren, ondanks alles smaakt.

Voyage, voyage.

De donkerste scènes zijn de meest briljante. Zo is het openingskwartier een wonderbaarlijke nachtmerrie waarbij de stuntelende clown Zimmermann vaak de ontsparing op het podium meer ondergaat dan veroorzaakt. Hij is zowel in de betere als in de mindere momenten van 'HAS BEEN' het sympathieke lichtpunt van de voorstelling. Er hangt een zweem van zelfrelativering over hem, zodat hij zelfs kan charmeren met een intentioneel halfbakken goochelnummer. Waar hij kan smokkelt Zimmermann ook acrobatie binnen in de performance, net zoals Cherkaoui doet met dans. Minder begrijpelijk zijn de beurtelingse cameo's van de muzikanten in de encensering. Zodra er eentje van hen opduikt tussen de acteurs, zaait die meer verwarring dan zelfs 'HAS BEEN' aankan.

'HAS BEEN' heeft de gave om het publiek tegelijk aan te trekken en af te stoten.

Cherkaoui en Zimmermann waken wel nauwgezet over de structuur van de voorstelling, op een ergerlijke reeks valse eindes na. Ze weten wanneer ze alle remmen mogen losgooien en wanneer ze gas moeten terugnemen. Daardoor vinden enkele muzikale solo's, die anders maar bij de haren getrokken zouden zijn, toch een plaats in 'HAS BEEN'. De Congolees Kaspary N'Dia laat zijn gitaar even aan de kant voor een beklijvende zang met begeleiding van opzwepende percussie. Het is deel van een muzikale wereldreis die met bijdrages van de Japanner Kazutomi Kozuki en de Frans-Vietnamese Alexandre Dai Castaign iets langer halthoudt in het verre Oosten. Wanneer even later een cover van "Voyage, voyage" wordt ingezet, valt die niet uit de lucht. De kopstem van N'Dia gaat in deze hit van Desireless evenwel over zijn limiet.

'HAS BEEN' heeft de gave om het publiek tegelijk aan te trekken en af te stoten. De visualisering is niet lelijk maar evenmin oogstrelend. Dat is ook niet de bedoeling. 'HAS BEEN' is een baldadig kunstwerk dat sporen nalaat in je hoofd. Het dagenlange tobben over wat je gezien hebt is deel van de artistieke beleving. 'HAS BEEN' is een kunstwerk waarbij je de makers evenzeer bloemen wil toewerpen als bakstenen. Hoe opgeblazen allesomvattend de voorstelling ook wil zijn, de vertwijfeling overheerst. Het is aan de kijker om die voor lief te nemen.